DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Meld. St. 23

(2018–2019)

Melding til Stortinget

Nordisk samarbeid

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Meld. St. 23

(2018–2019)

Melding til Stortinget

Nordisk samarbeid

Innhold

1 Innledning 5

2 Det nordiske samarbeidet 2018–2019 6

2.1 Et grønt Norden 6

2.2 Et konkurransedyktig Norden 8

2.3 Et inkluderende Norden 10

3 Et trygt Norden 12

Vedlegg

1 Sammenstilling av budsjett 2019 og 2018 (DKK) 16

2 Relevante nettsider 18

DET KONGELIGE
KUNNSKAPSDEPARTEMENT

Meld. St. 23

(2018–2019)

Melding til Stortinget

Nordisk samarbeid

Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 10. april 2019, godkjent i statsråd samme dag. (Regjeringen Solberg)

1 Innledning

I mer enn 60 år har det nordiske samarbeidet fungert som politisk idéverksted, premissleverandør og beslutningsarena på en rekke samfunnsområder. Nordisk passfrihet, et felles arbeidsmarked og et integrert nordisk energimarked er suksesshistorier som har hatt positive virkninger for både innbyggere og næringsliv. Viktige grensehindre er løst, og det er tilrettelagt for økt nordisk mobilitet.

Klimautfordringer, globalisering og digitalisering samt en mer krevende og uforutsigbar internasjonal situasjon, gjør at vi i årene fremover har mye å tjene på et effektivt og målrettet nordisk samarbeid.

I regjeringens politiske erklæring («Granavolden-plattformen» av 17. januar 2019) legges det til grunn at det nordiske samarbeidet skal utvikles og forsterkes. I tillegg skal samarbeidspotensialet utnyttes der det gir nytte for innbyggerne, næringslivet og landene. Erklæringen legger også til grunn at Norges nærområder skal prioriteres i utenrikspolitikken. Regjeringen er med andre ord opptatt av at det nordiske samarbeidet skal fungere så optimalt som mulig.

Nordisk ministerråd har de siste årene blitt modernisert. Gjennom reformene «Nytt Norden 1.0» og «Nytt Norden 2.0» har målet vært å sikre et fokusert og effektivt samarbeid med større politisk relevans og budsjettmessig fleksibilitet.

Regjeringen ønsker å videreføre reformene. Med utgangspunkt i regjeringens politiske erklæring har Norge tatt til orde for en ny visjon og målstruktur for Ministerrådets innsats og aktiviteter de neste årene. Norge har foreslått tre strategiske hovedprioriteringer som skal føre til mer langsiktig, forutsigbar og målbar styring av Nordisk ministerråd. Disse er:

Et grønt Norden: Regjeringen ønsker å videreutvikle det nordiske klima- og miljøsamarbeidet for å skape et klimanøytralt og bærekraftig Norden i tråd med målene i Parisavtalen og Agenda 2030.

Et konkurransedyktig Norden: Regjeringen vil satse på nordisk samarbeid om forskning, innovasjon og digitalisering for å sikre fremtidig nordisk konkurransekraft, arbeidsplasser og velferd.

Et inkluderende Norden: Regjeringen ønsker å bevare et Norden som er bygget på tillit, samhold og like muligheter for alle. Viktige virkemidler er integrering, likestilling, utdanning, språk og kultur.

Denne meldingen omhandler de viktigste områdene i det nordiske samarbeidet i 2018 og 2019. Det første kapittelet oppsummerer siste års utvikling innen hver av de strategiske prioriteringene, og beskriver en rekke tiltak som viser bredden og nytten i det nordiske samarbeidet.

I andre del av meldingen ønsker regjeringen, med utgangspunkt i aktuelle samfunnsutfordringer, å belyse hvordan vi kan sikre et fortsatt trygt Norden. Nordiske parlamentarikere og regje-

ringsrepresentanter var under Nordisk råds sesjon i 2018 opptatt av Nordens evne til å hindre fremmede stater og aktørers forsøk på å påvirke våre samfunn og demokratiske prosesser. Undersøkelser viser også at oppslutningen om det nordiske samarbeidet har økt i takt med en mer krevende internasjonal utvikling. Samfunnssikkerhet og behovet for styrket nordisk beredskapssamarbeid blir derfor tatt opp i kapittelet *Et trygt Norden*.

2 Det nordiske samarbeidet 2018–2019

I fjorårets melding til Stortinget spesifiserte regjeringen konkrete målsettinger for samarbeidet frem mot 2020. I dette kapittelet oppsummeres siste års utvikling innen hver av de strategiske prioriteringene *et grønt Norden, et konkurransedyktig Norden og et inkluderende Norden*.

2.1 Et grønt Norden

De nordiske landene har et internasjonalt omdømme som miljøvennlige og bærekraftige samfunn. Samtidig må klimautslippene i Norden reduseres kraftig i årene fremover. I tillegg må produksjon og forbruk endres for å bli mer bærekraftig.

Et grønt Norden handler om hvordan vi kan sikre bærekraftige og karbonnøytrale nordiske samfunn i fremtiden.

Parisavtalen fra 2015 setter ambisiøse mål som Norge og Norden skal gjennomføre innenfor en felles europeisk ramme. På klimakonferansen i Katowice i desember 2018 fikk vi et felles regelverk for oppfølging av avtalens mål.

Nordiske lavutslippssamfunn

De nordiske statsministrene og miljøministrene møttes i januar 2019 til et klimatoppmøte i Helsingfors. Sammen ble de enige om å styrke Nordens ambisjoner på klimaområdet. De vedtok en erklæring om at de vil arbeide for karbonnøytralitet i hvert av de nordiske landene. Mot 2030 og 2050 er målet at Norden skal vise vei gjennom et effektivt regionalt klima- og miljøsamarbeid. En arbeidsplan for det nordiske samarbeidet om lavutslippssamfunn er under utarbeidelse.

Det skal etableres et nordisk forum for giftfri og sirkulær økonomi for å fremme grønn omstilling. I tillegg arbeider de nordiske regjeringene med å organisere et nordisk ministermøte om utvikling av grønne finansmarkeder.

Nordisk ministerråd har utarbeidet et nytt nordisk samarbeidsprogram for miljø og klima for perioden 2019–2024. Programmet legger blant annet opp til et tettere nordisk samarbeid i internasjonale forhandlinger og å styrke gjennomføringen av de globale bærekraftsmålene i Agenda 2030. Bærekraftig forbruk og produksjon er et av områdene der Norden har størst utfordringer, og er avgjørende for at flere av målsettingene i agendaen skal oppfylles.

Energi

Det nordiske energipolitiske samarbeidsprogrammet for 2018–2021 ble utviklet på grunnlag av den såkalte Ollila-rapporten fra 2017. Rapporten vektlegger særlig utviklingen av det nordiske el-markedet, fornybar energi, energieffektivisering og energiforskning. Det siste året er det etablert et godt samarbeid på disse feltene gjennom arbeidsgrupper og forskningssamarbeid under institusjonen Nordisk Energiforskning. Som følge av Ollila-rapporten er det etablert et forum med et bredt utvalg private og offentlige aktører med interesse for utviklingen av det nordiske el-markedet.

Det nordiske energisamarbeidet innen fornybar energi og energieffektivisering dreier seg i hovedsak om informasjonsutveksling, identifisering av felles posisjoner og gjennomføring av EU/EØS-regelverk. Innen regelverket for energimerking og miljøvennlig utforming er det etablert et nordisk samarbeid mellom tilsynsmyndighetene (Nordsyn-samarbeidet). Den såkalte Clean energy for all Europeans-pakken er et eksempel på regelverk som har blitt behandlet på ulike nivåer i det nordiske energisamarbeidet.

Boks 2.1 Nordisk Energiforskning (NEF)

Nordisk Energiforskning er en institusjon under Nordisk ministerråd som har som hovedmål å understøtte det nordiske energisamarbeidet. Institusjonen er lokalisert i Oslo og finansierer og fremmer det nordiske samarbeidet, skaper forskningsbaserte grunnlag for energipolitiske beslutninger og er et mellomledd mellom industri, forskning og politikere. NEF har et spesielt fokus på bærekraftige og konkurransedyktige energiløsninger og arbeider også på europeisk nivå.

Boks 2.2 Nordisk miljøfinansieringsselskap (NEFCO)

NEFCO er en nordisk finansieringsinstitusjon som har som hovedoppgave å fremme miljøinvesteringer i Sentral- og Øst-Europa (hovedsakelig Russland, Ukraina, Estland, Latvia, Litauen og Hviterussland). NEFCO finansierer prosjekter hos små og mellomstore bedrifter i disse landene for å fremme bærekraft og redusere miljøskadelige utslipp. NEFCO støtter 600 prosjekter i over 60 land gjennom et fond på 400 millioner euro.

Det nordiske nettverkssamarbeidet om nasjonale energi- og klimaplaner er styrket, og det ble i 2018 etablert en egen nettverksgruppe for karbonfangst og -lagring. Nordisk Energiforskning har engasjert seg i teknologiutvikling i praktisk orienterte forsknings- og utviklingsprosjekter.

Havmiljø og blå bioøkonomi

I det nye nordiske samarbeidsprogrammet for miljø og klima for 2019–2024 prioriteres tiltak for å stanse tilførselen av plast og mikroplast i havet.

Norge har også tatt initiativ til å etablere en nordisk arbeidsgruppe for å utvikle ny kunnskap og gi innspill til de store globale konferansene om hav og klima. Nordiske fageksperter og embetsmenn er invitert til et oppstartsmøte i Oslo i mai 2019. Et av målene for møtet er å bli enige om hvilke av de store internasjonale konferansene de nordiske landene bør utarbeide felles innspill til. Our Ocean-konferansen i Oslo i oktober 2019 vil eksempelvis omhandle hvordan vi innhenter og bruker kunnskap som basis for bærekraftig ressursforvaltning av våre marine ressurser.

Bærekraftig matproduksjon

Bærekraftig matpolitikk og et sunnere kosthold har vært en sentral del av det nordiske samarbeidet siden 1980-tallet, da vi fikk de første fellesnordiske kostholdsanbefalingene. Det er nå satt i gang en revidering av disse anbefalingene, hvor også bærekraft i større grad vil bli vektlagt.

Regjeringen ønsker å ta vare på det unike ved nordisk matproduksjon, som lav medisinbruk og god dyrevelferd. Den vellykkede innføringen av matmerkingssystemet *Nøkkelhullet* er et eksempel på den nordiske modellen for offentlig-privat samarbeid. Styringsgruppen for prosjektet «Ny Nordisk Mat» har tatt initiativ til flere prosjekter for å sette nordisk matkultur på den internasjonale dagsorden. Et av prosjektene skal eksempelvis fremme nordiske løsninger på matvareproblemer, som FNs bærekraftsmål prioriterer frem mot 2030.

Grønn omstilling og byutvikling

Regjeringen ønsker å skape et bærekraftig velferdssamfunn ved å omstille norsk økonomi og skape vekst, arbeidsplasser og infrastruktur i hele landet.

Nordisk ministerråds samarbeidsprogram for regional utvikling og planlegging for 2017–2020 belyser hvordan regioner kan blir mer omstillingsdyktige og innovative. Et viktig tema handler om å utnytte digitaliseringens muligheter for å utvikle *smarte steder*, og forebygge motsetninger mellom by og omland. De mest perifere regionene i Norden har generelt de største utfordringene hva angår tilgjengelighet, både geografisk og digitalt.

En nordisk strategi for bærekraftig utvikling, attraktivitet og urbane kvaliteter i små og mellomstore byer vil foreligge innen utgangen av 2019. Strategien bygger på prosjektet «Attraktive nordiske byer», som engasjerer 18 små og mellomstore nordiske byer i et faglig nettverk med konkrete prosjekter for bærekraftig byutvikling. Prosjektet utarbeider også indikatorer og metoder for lokal gjennomføring av FNs bærekraftsmål.

Boks 2.3 Nordregio

Nordregio er et nordisk og europeisk forskningssenter for regional utvikling og planlegging. Institusjonen ble etablert av Nordisk ministerråd og har kontor i Stockholm. Nordregios viktigste oppgave er å bidra til utviklingen av regionpolitikk og bærekraftig vekst i Norden. Senteret driver løsningsorientert og anvendt forskning innen blant annet demografisk utvikling, regional innovasjon og grønn vekst. Institusjonen arbeider med aktuelle spørsmål, både i et forskningsperspektiv og fra myndigheters og praktikeres synsvinkel.

Bærekraftig kunst og kultur

Et bærekraftig Norden er et av fem hovedtemaer i Nordisk ministerråds strategi for kultursamarbeidet for 2013–2020. Kultursamarbeidet bidrar til å fremme bærekraftige samfunn gjennom strategiske satsninger, fond, støtteprogrammer, institutter og nordiske kulturhus. I 2018 ble det utført en forstudie om bærekraftig forbruk og produksjon innenfor kunst og kultur som et innspill til Nordisk ministerråds program Generation 2030.

Samferdsel og infrastruktur

Regjeringen vil fortsette dialogen med de andre nordiske landene for å styrke samarbeidet om de grensekryssende transportkorridorene.

Flere utredninger er gjennomført på tvers av landegrensene og transportetatene. Bane NOR har, i samarbeid med Trafikverket i Sverige, utredet kapasitetsøkende tiltak på både på Ofotbanen og Oslo–Göteborg. I 2017 utarbeidet Trafikverket en utredning om utviklingen av strekningen Oslo-Stockholm. Jernbanedirektoratet arbeider for tiden med en konseptvalgutredning av Kongsvingerbanen som omhandler behovet for grensekryssende transport på strekningen. Videre starter direktoratet i år en konsekvensutredning av dobbeltspor på Ofotbanen.

E8 fra Skibotn til Kilpisjärvi er en av fem nordiske veistrekninger som er valgt ut som piloter for å utvikle og teste intelligente transportløsninger, såkalte *ITS-tjenester*. ITS-tjenester går ut på at kjøretøy utveksler informasjon både med hverandre og med utstyr langs veien, som for eksempel trafikklys. Det norske pilotprosjektet fra Skibotn til Kilpisjärvi har fått navnet Borealis og ble åpnet for utprøving i mai 2018. Finland har et tilsvarende prosjekt for den videre strekningen fra Kilpisjärvi til Kolari med navnet Aurora. Videre deltar Danmark, Sverige, Finland og Norge i «NordicWay2»-prosjektet frem til 2022. Prosjektet skal teste en første generasjons samvirkende ITS-tjeneste i byer og på landeveier i de fire landene.

2.2 Et konkurransedyktig Norden

Norden er preget av høy konkurransekraft og stor innovasjons- og omstillingsevne. Digitalisering, globalisering og teknologiutvikling setter samtidig Nordens konkurranseevne overfor betydelige utfordringer i årene fremover.

Et konkurransedyktig Norden handler om hvordan vi kan sikre nordisk velferd og nordiske arbeidsplasser.

Målet er å skape et sterkt, mangfoldig og konkurransedyktig nordisk næringsliv og opprettholde et godt velferdsnivå i fremtiden.

Digitalt samarbeid

Norge leder et prosjekt for å utvikle løsninger for felles elektronisk identifikasjon i Norden og Baltikum. Det nordisk-baltiske samarbeidet om e-ID har fått navnet NOBID og ledes av Direktoratet for offentlig forvaltning og IKT. Hovedmålet er å koble de ulike lands e-ID-systemer sammen, slik at for eksempel en estisk borger kan logge seg på norske offentlige tjenester med sin nasjonale e-ID. En tidsplan for når nordiske og baltiske borgere skal kunne benytte seg av denne tjenesten vil komme høsten 2019.

En handlingsplan for introduksjon av 5G-nett i Norden og Baltikum ble også vedtatt i 2018. De nordiske statsministrene satte i mai 2018 et mål om å gjøre Norden verdensledende på bruk av 5G-teknologi. Latvia planlegger høsten 2019 den andre i en rekke nordisk-baltiske 5G-konferanser.

Innovasjon, kunnskap og næringsliv

Nordic Innovation har fått oppdraget med å iverksette det nordiske samarbeidsprogrammet for nærings- og innovasjonssektoren for 2018–2021. Digitalisering, globalisering og bedriftenes omstillingsevne står sentralt i programmet. Et mål er å støtte nordiske bedrifters internasjonale etableringer og samarbeid, slik at de får bedre tilgang til nye attraktive markeder. For å oppnå

Boks 2.4 Nordic Innovation

Nordic Innovation er en nordisk institusjon underlagt Nordisk ministerråd som har som mål å gjøre Norden til en foregangsregion for bærekraftig vekst. Nordic Innovation skal bidra til å øke nordisk entreprenørskap, innovasjon og konkurransekraft. Institusjonen samarbeider primært med små og mellomstore bedrifter i Norden gjennom å igangsette og finansiere aktiviteter som gjør nordiske bedrifter enda mer konkurransedyktige og nyskapende. Organisasjonen er sentral i gjennomføringen av samarbeidsprogrammet for den nordiske nærings- og innovasjonssektoren for 2018–2021. Nordic Innovation har kontor i Oslo.

Boks 2.5 Kreutzer-rapporten

Kreutzer-rapporten er en gjennomgang av kapitaltilgangen for tidligfasebedrifter på nordisk nivå. Den konkluderer med at de nordiske landenes kapitalmarked generelt sett fungerer godt, og at det er relativt god tilgang på risikokapital for tidligfasebedrifter. Rapporten viser også at selv om internasjonale investorer ser på det nordiske investeringsmarkedet som ett marked, er det likevel nokså store ulikheter. Samtidig peker rapporten på at noen sektorer har begrenset tilgang på risikokapital, særlig innenfor helseteknologi og grønn teknologi. Rapporten peker på at de nordiske landene med relativt enkle grep kan gjøre det enda enklere å investere og få tilgang på risikokapital på tvers av de nordiske landene. I rapporten tas det til orde for at disse grepene vil være egnet til å støtte opp om de nordiske statsministrenes visjon om at Norden skal være den best integrerte regionen i verden. I tillegg vil grepene bidra til å nå målet om å øke den nordiske innovasjons- og konkurransekraften og forbedre Nordens globale markedsmuligheter.

dette er det blant annet etablert innovasjonshus i Silicon Valley, New York, Hong Kong og Singapore som hjelper bedriftene med å etablere seg internasjonalt. I tillegg fremhever programmet at tilgangen på risikokapital for bedrifter i oppstartsfasen bør styrkes og at antallet grenseoverskridende investeringer i Norden bør økes.

De nordiske næringsministrene ga i 2018 midler til prosjektet «Nordic Smart Government 3.0», som har som mål å gjøre det lettere for nordiske små og mellomstore bedrifter å utveksle økonomiske data. Dette har stor potensiell økonomisk verdi for bedriftene. Midlene gis via Nordic Innovation. Brønnøysundregistrene deltar fra norsk side.

En nordisk plan for reiselivssamarbeid skal legges frem for de nordiske næringsministrene på deres ministermøte i juni 2019. Bærekraft, innovasjon, digitalisering og samarbeid om statistikk er hovedelementer i planen.

Kreutzer-rapporten om kapitaltilgang for tidligfasebedrifter ble overlevert de nordiske samarbeidsministrene under Nordisk råds sesjon i 2018. En arbeidsgruppe med nasjonale eksperter vil legge frem forslag til oppfølging av rapporten på ministermøtene for næring og finans i henholdsvis mai og juni 2019.

Mattrygghet og helse

Prosjektet «Nordisk samarbeid for bedre helse 2017–2019» er en hovedprioritering fra norsk side. Nordisk ministerråd har bevilget 8,2 millioner danske kroner til tre delprosjekter som skal identifisere mulige forenklinger når det gjelder etikkgodkjenning, IKT-løsninger for utveksling av helsedata og kliniske studier for persontilpasset medisin. Det er også tildelt 38 millioner norske kroner til kliniske studier på barnekreft innenfor rammene av forskningsnettverket Nordic Trial Alliance. Disse midlene kommer fra Nordisk ministerråd, NordForsk, Kreftforeningen og Norges forskningsråd.

Fiskeri

Fiskerikriminalitet er et globalt problem som omfatter et bredt spekter av økonomisk motiverte forbrytelser i den internasjonale fiskerinæringen, slik som korrupsjon, dokumentforfalskning, hvitvasking, skatteunndragelse, narkotikasmugling og arbeidsmiljøkriminalitet. En internasjonal erklæring fra 2018, som bygger på den nordiske ministererklæringen om fiskerikriminalitet fra 2017, får stadig større global tilslutning.

Det er også etablert et fagnettverk for utveksling av erfaringer knyttet til tiltak mot tapte fiskeredskaper og spøkelsesfiske, som er en stor miljøutfordring for nordisk fiskerinæring. De nordiske landene diskuterer også håndtering av såkalte *invaderende arter* som for eksempel stillehavsøsters.

Norge deltar i et større nordisk forskningsprogram administrert av NordForsk som skal bidra til kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning av havbruksnæringen i Norden. Viktige temaområder her vil blant annet være offshore havbruk og landbasert oppdrettsvirksomhet. Programmet søker å få til et mer effektivt nordisk marked for omsetning av marine biprodukter (hoder, slo og avskjær) gjennom etablering av et felles auksjonssystem.

Utdanning og forskning

Samarbeidsprogrammet for utdannings- og forskningssektoren inneholder en visjon for det nordiske samarbeidet innen utdanning, forskning og språk. Det skal etter planen vedtas av Minister-

Boks 2.6 NordForsk

NordForsk er en institusjon underlagt Nordisk ministerråd som finansierer og tilrettelegger for nordisk samarbeid innen forskning og forskningsinfrastruktur. NordForsk er lokalisert i Oslo og har som mål å øke kvaliteten, påvirkningskraften og effektiviteten til nordisk forskningssamarbeid. På denne måten skal institusjonene bidra til at Norden blir verdensledende innen forskning og innovasjon. De nasjonale forskningsrådene, universitetene og andre organer som finansierer forskning, er sentrale samarbeidspartnere for NordForsk. Gjennom å finansiere og administrere forskningsprogrammer bringer institusjonen nordiske kunnskapsmiljøer sammen og sikrer nordisk forskningssamarbeid av høyeste kvalitet.

rådet våren 2019 og legges frem for Nordisk råd høsten 2019. Samarbeidsprogrammet legger vekt på tidlig innsats for språk og integrering i barnehage og grunnskole. I tillegg skal programmet bidra til gode overganger mellom utdanning og arbeidsliv, gjensidig anerkjennelse av utdanning og yrkeskvalifikasjoner, digitalisering og en tydeligere kobling til FNs Agenda 2030. I mars 2019 var Norge vertskap for den internasjonale konferansen The Nordic Way om den nordiske barnehagemodellen.

Ministerrådet for utdanning og forskning vedtok i 2018 grunnleggende prinsipper for det forskningspolitiske samarbeidet og utviklingen av NordForsk. NordForsks nye strategi for 2019–2022 har tydeligere fokus på nordisk merverdi og økt fleksibilitet i finansieringsvirksomheten.

Mobilitet og forebygging av grensehindre

De nordiske samarbeidsministrene vedtok i februar 2019 en handlingsplan for mobilitet for perioden 2019–2021. Den omfatter dels konkrete mobilitetsfremmende tiltak som kan bidra til at nordiske borgere tar opphold i et annet nordisk land for å studere eller arbeide, og dels tiltak som ytterligere skal forbedre rammebetingelsene for fri bevegelighet i Norden, både for borgere og næringsliv. Planen omfatter også tiltak rettet mot bedre språkforståelse og styrket opplevelse av felles nordisk identitet og kultur, samt tiltak for å styrke informasjonsarbeidet om nordisk mobilitet.

En viktig del av tiltakene for å forbedre rammebetingelsene for mobilitet er arbeidet som gjøres av det nordiske Grensehinderrådet. I 2018 bidro Grensehinderrådet til at 14 prioriterte grensehindre ble løst.

Internasjonalisering av nordisk kultur og næringsliv

Norges kulturelle og kreative næringer blir en stadig større del av den norske økonomien. I Norden er Sverige og Finland i dag blant verdens største eksportører av henholdsvis musikk og film. Kreative næringer bidrar til verdiskaping, sysselsetting og ofte også til nyskaping i andre næringer.

Det er stor interesse for nordisk kunst og kultur i utlandet. Internasjonal profilering av kunst og kultur fra Norden fremmer også viktige nordiske verdier som likestilling, demokrati og bærekraft. Slik profilering har også et næringsaspekt, og bidrar til økt inntjening for kunstnere og kulturaktører fra Norden.

De nordiske kulturministrene har i 2018 arbeidet med en ny fellesnordisk kultursatsing i utlandet. Satsingen bygger på erfaringene med «Nordic Cool» i Washington DC i 2013 og «Nordic Matters» på Southbank Centre i London i 2017. Høsten 2018 ba de nordiske kulturministrene om forslag til neste fellessatsing fra nordiske utenriksstasjoner og deres samarbeidspartnere i utlandet. De vil på basis av forslagene ta en avgjørelse i løpet av våren 2019. Prosjektet skal gjennomføres innen 2021.

2.3 Et inkluderende Norden

Tillit og samhold er blant de særtrekk som oftest fremheves når de nordiske samfunnene beskrives. Den nordiske tilliten bidrar til å gjøre våre samfunn nære, åpne og effektive. Dette innebærer for eksempel at folk er villige til å betale skatt, i trygg forvissning om at statlige og kommunale myndigheter utfører sine oppgaver til det beste for samfunnet. I enkelte andre land ser vi tendenser til at tilliten synker, ikke bare til demokratiske institusjoner og politikere, men også mellom grupper av mennesker. Dette er bekymringsfulle utviklingstrekk som alle de nordiske landene er opptatt av å motarbeide.

Et inkluderende Norden handler om hvordan vi kan bevare den nordiske tilliten og det nordiske samholdet.

Språk blir ofte fremhevet som nøkkelen til nordisk samhørighet og til mobilitet. Et nordisk språkfellesskap fremmer mobilitet og legger et

viktig grunnlag for vårt utdanningsfelleskap og felles arbeidsmarked.

Felles kultur- og språkforståelse

Norge har i perioden 2017–2019 tatt initiativ til og ledet prosjektet «Inkluderende kulturliv i Norden», som belyser hvordan vi kan legge til rette for inkludering i offentlig virksomhet og i lokalsamfunnene.

Språkforståelse er en av Norges hovedprioriteringer i det nordiske kultursamarbeidet. I 2018 har det vært særlig fokus på minoritetsspråk.

Nordisk språkdeklarasjon fra 2006 danner en ramme for språksamarbeidet. Et arbeid med å revidere denne er igangsatt, og vil følge tre spor:

- Et politisk spor, der formålet er å identifisere det nordiske interessefellesskapet på språkområdet.
- Et ekspertspor, som omfatter en faglig kartlegging av blant annet hvordan teknologisk utvikling, digitalisering og økt innflytelse fra engelsk i samfunnet påvirker språkene i Norden.
- Et ungdomsspor, der de unges forhold til språk samt deres språkbruk i lys av aktuelle samfunnsendringer og nye medier, vil bli trukket inn. Siktemålet er et ministerrådsforslag til Nordisk råds sesjon i 2020.

Arbeidsliv

Felles bekjempelse av arbeidslivskriminalitet er avgjørende for å kunne opprettholde og videreføre våre nordiske velferdsordninger.

Ministerrådet for arbeidsliv signerte i april 2018 en ministererklæring om rettferdige konkurranseforhold og arbeidsvilkår, som ble sendt til Europakommisjonen. Der presenterte de nordiske landene sitt syn på bekjempelse av arbeidslivskriminalitet, og hvordan man bedre kan samhandle om denne utfordringen på nordisk og på europeisk nivå. Ministererklæringen legger særlig vekt på partenes rolle i den nordiske arbeidslivsmodellen.

Nordisk ministerråds arbeidslivspolitiske samarbeidsprogram for perioden 2018–2021 fokuserer på hvordan teknologiske fremskritt vil påvirke arbeidslivet i Norden. Prosjektet «The Future of Work – Opportunities and Challenges for the Nordic Model» ledes av FAFO, og vil pågå i perioden 2017–2020. Det vil bli fremlagt flere delrapporter fra prosjektet som vil belyse ulike aspekter ved et arbeidsmarked i endring i form av teknologisk utvikling, økt mobilitet og nye arbeidsformer.

Velferd og inkludering

Nordisk samarbeidsprogram om integrering av flyktninger og innvandrere er forlenget for perioden 2019–2021. Sentrale innsatsområder er arbeidsinkludering, nyankomne barn og unges opplærings- og familiesituasjon, situasjonen for enslige mindreårige, frivillighetens og sivilsamfunnets rolle i integreringen, utsatte og segregerte boligområder, samt sosial kontroll.

Nordisk ministerråd la i 2018 frem en handlingsplan for nordisk samarbeid om hindringer for personer med funksjonsnedsettelser for 2018–2022. Menneskerettigheter, bærekraftig utvikling og fri bevegelighet er sentrale temaer i handlingsplanen. Gode utdanningsmuligheter og et inkluderende arbeidsliv har betydning for de nordiske landenes sosiale og økonomiske bærekraft.

En strategisk evaluering av sosialområdet ble fremlagt i 2018. Rapporten foreslår flere tiltak for å videreutvikle og styrke det nordiske samarbeidet på sosialområdet med fokus på barn og unge, utsatte voksne, eldre og personer med nedsatt funksjonsevne. Rapporten ble behandlet av Ministerrådet for sosial- og helsepolitikk våren 2019.

Likestilling

Norden skal fortsette arbeidet for å være verdens mest likestilte region. Arbeidet skal komme alle innbyggere til gode, samtidig som det bidrar til å oppnå FNs globale bærekraftsmål.

Nordisk samarbeidsprogram for likestilling 2019–2022 trådte i kraft 1. januar 2019. Det overordnede målet er at likestillingssamarbeidet i Norden skal bli mer effektivt og fokusert gjennom fire overgripende og prioriterte områder:

- Fremtidens arbeidsliv og produktivitet
- Velferd, helse og livskvalitet
- Makt og innflytelse
- Menn og maskuliniteter

Samarbeid om samepolitikken

Forhandlingene mellom Finland, Sverige og Norge om en nordisk samekonvensjon ble sluttført i november 2016. Konvensjonsteksten er nå til behandling hos landenes regjeringer og sameting. Nordisk embetsgruppe for samiske spørsmål nedsatte høsten 2018 en arbeidsgruppe som skal utarbeide forslag til organisasjonsform, herunder eierskap og tilknytningsform for Sámi Giellagáldu. Arbeidsgruppen leverer det endelige forslaget til organisasjonsform 1. mai 2019.

3 Et trygt Norden

Nordens utenriks- og sikkerhetspolitiske omgivelser er i endring. Situasjonen i våre nærområder og i Europas randsoner er blitt mer uforutsigbar. Globale forhold endres raskere og påvirker Norden mer direkte enn tidligere. Internasjonal terrorisme, organisert kriminalitet og cybertrusler utfordrer vår sikkerhet på nye måter. Ikke minst møter de nordiske landene stadig større utfordringer knyttet til påvirkning fra utenlandske aktører gjennom digitale virkemidler, desinformasjon og ulike former for strategisk kommunikasjon. Investeringer i kritisk infrastruktur er også et tema som vil kreve større oppmerksomhet fremover.

Også innenfor sektorer som helse, samferdsel, IKT og politi er utfordringene i økende grad grenseoverskridende. Summen av disse utfordringene har økt behovet for nordisk samarbeid, herunder informasjonsutveksling om utenrikspolitikk, sikkerhetspolitikk og samfunnssikkerhet i vid forstand.

Et trygt Norden handler om å bevare sikkerheten for nordiske borgere.

Nordisk utenrikspolitisk samarbeid

Det utenrikspolitiske samarbeidet i Norden (N5) og det nordisk-baltiske samarbeidet (NB8) foregår utenfor Nordisk ministerråd og blir i hovedsak drevet i direkte kontakt mellom de respektive utenriksdepartementene. Den politiske dialogen er kjernen i samarbeidet og har sin styrke i høy grad av tillit og sammenfall av interesser og verdier. Dialogen foregår på statsminister-, utenriksminister- og forsvarsministernivå. De nordiske og baltiske landene har også betydelig felles dialog med USA, Tyskland, Storbritannia og Visegrad-landene (Ungarn, Polen, Tsjekkia og Slovakia).

Multilaterale strukturer er under press. Regjeringen ønsker derfor å styrke den nordiske dialogen om demokrati og rettsstat med sikte på tydeligere felles posisjoner. De nordiske landene har felles interesse av å slå ring om den internasjonale rettsorden, menneskerettigheter og grunnleggende demokratiske prinsipper. I enkelte europeiske land ser man også tendenser til økt nasjonalisme, populisme og svekkelse av rettsstaten.

I N5-kretsen spenner samarbeidet fra daglig ambassadesamarbeid, visum- og konsulærtjenester, til strategisk dialog om klima, multilateralisme, Russland, transatlantiske forbindelser og utviklingen i Europa. Ulik tilknytning til EU og NATO skaper enkelte begrensninger, men bidrar også til at de nordiske landene kan utfylle og støtte hverandre i ulike fora.

Forsvarssamarbeid

Det nordiske forsvarssamarbeidet er i god utvikling, både bilateralt og gjennom det nordiske forsvarssamarbeidet NORDEFCO. Den nye sikkerhetspolitiske situasjonen har styrket forsvarssamarbeidet i Norden og i Europa. En sikkerhetspolitisk krise i vårt nærområde vil påvirke, og trolig involvere, hele Norden. De nordiske landene har i stor grad sammenfallende syn på den forsvars- og sikkerhetspolitiske utviklingen, herunder trusselbildet. Det nordiske samarbeidet er også med på å øke vår mulighet til å formidle norske perspektiver inn i det sikkerhets- og forsvarspolitiske samarbeidet i EU. Dermed bidrar det nordiske samarbeidet til et overordnet mål for norsk sikkerhets- og forsvarspolitikk.

NORDEFCO

Det nordiske forsvarssamarbeidet NORDEFCO er et verdifullt forum for forsvars- og sikkerhetspolitisk dialog. Samordning og felles prosjekter i NORDEFCO styrker også vår operative evne. Det norske formannskapet i 2018 ga flere gode resultater. I november 2018 ble ny visjon med tilhørende handlingsplan frem mot 2025 signert. Denne slår blant annet fast at de nordiske landene vil «samarbeide i fred, krise og konflikt». Den tilhørende handlingsplanen gir konkrete mål innen øving og trening, kapabilitetsutvikling og logistikk- og materiellsamarbeid. Sammen med de andre nordiske landene drøftes forsvars- og sikkerhetspolitisk utvikling i NATO og EU, samt forholdet til Russland. Norge har lagt stor vekt på å styrke den sikkerhetspolitiske dialogen under sitt formannskap. Det er også gjennomført prosjekter for å utvikle kunnskap og samarbeid innen rombaserte, autonome og ubemannede systemer. Dette er viktige områder for videreutvikling av de nordiske landenes forsvar.

Gjennom NORDEFCO er det også etablert en rekke avtaler som forenkler det praktiske samarbeidet mellom landene. Siden 2017 har ubevæpnede fly kunnet lande i et annet nordisk land ved dårlig vær. Dette gir en operativ gevinst gjennom økt flytid. Mot slutten av 2018 signerte de nordiske luftforsvarssjefene også en avtale som legger til rette for utveksling av radardata i fredstid.

Felles militærøvelser

En forutsetning for militært samvirke er regelmessig øving og samtrening. Det nordiske forsvarssamarbeidet har de siste årene gjort store fremskritt på dette området. På NATO-øvelsen Trident Juncture 18 deltok over 13 000 soldater fra de nordiske landene. Flyplasser, luftrom og baser over hele Norden ble benyttet. Annethvert år bidrar de nordiske landene sammen med utvalgte allierte til øvelsen Cold Response i Norge. I 2017 deltok Norge og andre nordisk-baltiske stater samt USA og Frankrike i øvelsen Aurora 17 i Sverige. Dette var den største øvelsen på svensk jord siden tidlig på 1990-tallet. I mars 2019 deltok Norge med 4500 soldater fra Brigade Nord i firenasjonersøvelsen Northern Wind 19 i Sverige. Det norske, finske og svenske luftforsvaret øver nesten ukentlig sammen i såkalt Cross Border Training (CBT), som styres av flystasjonene i Bodø, Kallax og Rovaniemi. CBT innebærer at treningsområdet blir større, dermed kan flere fly øve samtidig, noe som gir pilotene verdifull erfaring. Treningen har blitt videreutviklet til storøvelsen Arctic Challenge Exercise (ACE), som annethvert år også har alliert deltakelse. I 2017 deltok 11 land med over 100 luftfartøyer. Neste ACE skal avholdes i mai 2019.

Internasjonale operasjoner og innsats

De nordiske landene har gode erfaringer med å samarbeide i internasjonale operasjoner. Samarbeidet omfatter kapasitetsbygging, forflytting av styrker og logistikk. I Mali støtter Norge, sammen med blant annet Danmark og Sverige, FN-operasjonen MINUSMA med lufttransport gjennom en norskledet rotasjonsordning. Ordningen gir FN forutsigbarhet for en ressurs som er svært viktig i et land med store avstander, lite utviklet infrastruktur og stadige angrep mot landbasert transport. Norge tilrettelegger for forlengelse av rotasjonsordningen ut 2022.

Innenfor Nordic-Baltic Assistance Program (NBAP) har de nordisk-baltiske landene støttet Georgia ved å tilby såkalt nøkkelferdig kapasitetsbygging. Dette innebærer en effektivisering av Georgias væpnede styrker samt støtte når det gjelder demokratisk kontroll. De nordiske landene har siden 2010 sendt rådgivere til Eastern African Standby Force i Kenya. Dette bidraget vil bli avviklet i løpet av 2020.

Haga-samarbeidet om samfunnssikkerhet

Nye sikkerhets- og geopolitiske utfordringer i regionen skaper økt politisk interesse for nordisk samarbeid innen samfunnssikkerhet og beredskap. «Haga I-erklæringen» fra 2009 slo fast at de nordiske landene i fellesskap skulle undersøke og konkretisere samarbeidet innen redningstjeneste, øvelse, utdanning, beredskap mot masseødeleggelsesmidler, kommunikasjon med befolkningen i kriser, bruk av frivillige samt forskning og utvikling. Dette har gitt økt oppmerksomhet om den samlede nordiske evnen til å motstå og håndtere ulykker og kriser. I 2013 ble det etablert en ny plattform for det nordiske samarbeidet innen samfunnssikkerhet («Haga II-erklæringen»). Målet er å skape et robust Norden, blant annet gjennom samarbeid om å forebygge, håndtere og følge opp alvorlige hendelser.

I konklusjonene fra ministermøtet i Helsingfors i 2016 ble god kriseberedskap, blant annet hva gjelder terrorisme, hybride trusler, digitale trusler og angrep mot helse og kritisk infrastruktur fremhevet. Rapporten fra det svenske formannskapet i 2018 anbefaler å videreutvikle og styrke informasjonsutvekslingen mellom de nordiske landene, og å fortsette samarbeidet om risikoanalyser og vertslandsstøtte.

Gjennom Haga-samarbeidet arbeides det for at de nordiske landene i størst mulig grad koordinerer sin posisjoner i internasjonale fora, herunder EU, NATO og FN. I denne forbindelse er det etablert et såkalt Nordic Cooperation Forum (NCF), ledet av den nordiske embetsmannsgruppen, der representanter fra EU-delegasjonene, NATO-delegasjonene og Europakommisjonen møtes hvert halvår for å drøfte aktuelle saker.

Norge har formannskapet for Haga-samarbeidet i 2019.

Nordisk redningssamarbeid

NORDRED er et nordisk redningssamarbeid for å utvikle operativt samvirke i akutte redningssituasjoner. NORDRED-avtalen av 1989 utgjør grunnlaget for samarbeidet. I tillegg kommer andre nordiske multi- eller bilaterale avtaler på området. I avtalen forplikter de nordiske landene seg til å bistå hverandre med å forebygge eller begrense skade på personer, eiendom eller miljø i forbindelse med krisesituasjoner, ulykker eller overhengende fare for ulykke i fredstid.

Forebygging av ekstremisme

Sommeren 2015 ble Nordic Network on Prevention of Extremism etablert. Målet er å styrke samarbeidet i Norden for mer effektivt å kunne fremme regionens synspunkter overfor EUs institusjoner og store medlemsland. Norge er vertsland for nettverket i 2019. Det er ønskelig at man styrker dette samarbeidet ytterligere fordi de nordiske landene har sammenfallende ekstremistgrupper og trusselsituasjon, og fordi nettverket bidrar til å ivareta Norges interesser i EU.

Grenseoverskridende kommunikasjon

Norge, Sverige og Finland er de første landene i verden som har bygget bro mellom sine nasjonale nødnett. Nødnett ble sammenkoplet med svenske Rakel i 2017 og med finske Virve i 2018. Nødetatene har deltatt i forberedelsene, og det er tilrettelagt for at nordiske nød- og beredskapsaktører kan samvirke i felles talegrupper på tvers av landene og ved innsats i nabolandene. De store skogbrannene i Sverige sommeren 2018 viste hvor viktig det er å kunne kommunisere i felles redningsinnsatser. Norske brannressurser og Røde Kors' innsats under skogbrannene ga verdifull erfaring om hvordan grenseoverskridende kommunikasjon fungerer i praksis, og hvilke utfordringer man møter.

IKT-sikkerhet

IKT-sikkerhet er en prioritert sak for regjeringen. For å oppnå best mulig beskyttelse, håndteringsevne og kriminalitetsbekjempelse er det viktig med målrettet nordisk deltakelse på internasjonale arenaer. Nordiske myndigheter arbeider for et styrket internasjonalt samarbeid om IKT-sikkerhet, felles retningslinjer for statlig atferd i det digitale rom og samarbeid om bekjempelse av datakriminalitet.

Det gjennomføres årlige møter mellom de nordiske og baltiske landene og USA for å diskutere status og tiltak for utvalgte temaer. Dialogmøtene skal blant annet bidra til et tettere nordisk-baltisk samarbeid om internasjonal cyberpolitikk og cybersikkerhet.

Justis- og politisamarbeid

Det er et nært samarbeid mellom de nordiske landene om justis- og politispørsmål. Særlig har felles utfordringer i bekjempelsen av alvorlig kriminalitet og utarbeidelse av nye straffebud vært aktuelle problemstillinger. Gjennom Embetsmannskomitéen for lovsamarbeid utveksles erfaringer og løsninger på problemstillinger som går igjen i de nordiske landene. Embetsmannskomitéen oppnevner også arbeidsgrupper og iverksetter felles nordiske prosjekter innen justis- og politisektoren.

De nordiske justisministrene undertegnet i juni 2018 en intensjonserklæring om styrket nordisk politisamarbeid. Videre diskusjon vil eksempelvis kunne lede til styrket samarbeid innen forebygging av straffbare forhold, ordensforstyrrelser under større arrangement eller i sammenheng med patruljering i grenseområdene. I tillegg er det nærliggende å undersøke om man i situasjoner som krever umiddelbar innsats og inngripen bør kunne kalle på nærmeste politiressurs, uavhengig av hvilket land patruljen tilhører. Dette vil også måtte innebære at politipersonell fra andre nordiske land gis adgang til selvstendig inngripen mot, og etterforsking av, lovbrudd, herunder sikring av bevis. I tillegg vil det være et mål at en avtale om styrket politisamarbeid vil gi et generelt bedre polititilbud i grensenære områder.

Justis- og politimyndighetene i Norge og Sverige har også undertegnet en bilateral avtale om gjensidig bistand mellom politiets spesielle innsatsenheter i krisesituasjoner. Avtalen legger til rette for gjensidig bistand mellom de to lands spesielle innsatsenheter i situasjoner der det er en alvorlig og direkte fysisk trussel mot personer, eiendom, infrastruktur eller institusjoner, spesielt ved terrorhendelser, gisseltaking, kapring og lignende grov kriminalitet. Eksisterende avtaler dekker ikke samarbeid ved denne typen hendelser. De spesielle innsatsenhetene er definert til å være politiets nasjonale beredskapsressurser, som normalt vil være beredskapstroppen, helikoptertjenesten, bombetjenesten, krise- og gisselforhandlertjenesten samt taktisk og teknisk spaning. Tilsvarende gjelder for svensk side. Det tas sikte på at avtalen trer i kraft i løpet av annet halvår 2019.

Migrasjon

Utfordringer knyttet til irregulær migrasjon er et tema som diskuteres regelmessig på nordisk nivå. Nordisk samrådsgruppe på høyt nivå for flyktningspørsmål er et viktig informasjonsforum mellom landene. Samrådsgruppen møtes normalt to ganger årlig, der også EU-relaterte problemstillinger diskuteres. For Norges del er forumet viktig, ettersom møtene også gir kunnskap om prosesser i EU som vi ellers ikke har innblikk i.

Ulovlig handel

Med Norge som drivkraft har man de siste årene etablert et styrket nordisk samarbeid om bekjempelse av ulovlig handel med kulturgjenstander. Det er dokumentert at kulturgjenstander som er plyndret fra museer og utgravninger selges på det svarte markedet og finansierer terroristgrupper. De nordiske kulturministrene har engasjert seg i dette og Kulturdepartementet har tatt initiativ til et sektorovergripende samarbeid mellom nordiske politi-, toll- og antikvarmyndigheter, kulturinstitusjoner og forsikringsbransjen.

Nordisk helseberedskap

Det nordiske samarbeidet om helseberedskap har lang tradisjon og er formelt forankret i den nordiske helseberedskapsavtalen fra 2002. Formålet med avtalen er å legge til rette for samarbeid mellom de nordiske landene for å forberede og utvikle helseberedskapen under kriser og katastrofer.

Etter avtalen plikter de nordiske landene så langt som mulig å yte hverandre assistanse i en krise, informere og konsultere hverandre om tiltak som iverksettes, og fremme samarbeid gjennom erfaringsutveksling og ved å fjerne hindringer i nasjonale regler.

Nordisk helseberedskapsgruppe (Svalbardgruppen) er samarbeidsorgan for oppfølging av avtalen.

Alle de nordiske landende har begrenset kapasitet når det gjelder avansert brannskadebehandling. For å sikre effektiv håndtering av masseskadesituasjoner med brannskader har de nordiske landene utviklet en plan for å håndtere slike hendelser. Planen er en operasjonalisering av bestemmelsene i den nordiske helseberedskapsavtalen.

Det arbeides også med å utvikle en beredskapsordning for medisinsk transport av pasienter med alvorlige smittsomme sykdommer, som vil være ferdig i 2020/2021. Det er også samarbeid på områder som strålevern og atomsikkerhet, smittevern og mattrygghet.

Mattrygghet og dyrehelse

Utfordringene med antibiotikaresistens må ses i en global sammenheng, der folkehelse, dyrehelse og miljø blir vurdert samlet. Det er etablert en nordisk strategigruppe, One Health, som har fulgt opp Nordisk ministerråds hvitbok om Nordens samlede kamp mot antimikrobiell resistens. Helsedirektoratet kartla i 2018 forbrukernes oppfatninger om antibiotikaresistens og bruk av antibiotika. Under det svenske formannskapet i 2018 ble det også enighet om å starte et prosjekt for å få oversikt over miljøovervåkningen i de nordiske landene.

På veterinærområdet er det etablert en nordisk-baltisk beredskapsgruppe for veterinærer som gjennomfører øvelse annethvert år. Det er også et godt samarbeid gjennom det nordiske Chief Veterinary Officer-nettverket (CVO), blant annet under NATO-øvelsen Trident Juncture 18.

I tillegg har det over mange år vært et tett nordisk samarbeid innenfor områdene plantehelse, plantevernmidler, gjødsel og økologisk landbruk. Fra norsk side er det en målsetting å sikre midler til Nordisk Genressurssenter (NordGen) for fortsatt ivaretakelse av genmateriale som kan bli viktig for matproduksjon og matsikkerhet i en fremtid med endret klima og endrede vekstvilkår.

Boks 3.1 Nordisk Genressurssenter (NordGen)

NordGens primære oppgave er å bidra til å sikre det brede mangfoldet, og fremme bærekraftig bruk av genetiske ressurser til mat og landbruk. Driften av NordGen er relativt kostbar og finansieres over budsjettet til Nordisk ministerråd. NordGen er resultatet av en sammenslåing av Nordisk genbank, Nordisk genbank husdyr og Det nordiske skogbrukets frø- og planteråd. Fra norsk side er NordGen også gitt ansvar for faglig drift og administrasjon av Svalbards globale frøhvelv.

Kunnskapsdepartementet

t i l r å r :

Tilråding fra Kunnskapsdepartementet 10. april 2019 om Nordisk samarbeid blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

Sammenstilling av budsjett 2019 og 2018 (DKK)

		Budsjett 2019	Budsjett 2018	Differanse Nom.	Differanse Korr.
1.	*MR Samarbeidsministerne*	*265.713*	*262.059*	*3.654*	*-533*
	a. Prioriteringsbudsjettet	90.990	88.351	2.639	1.204
	b. Internasjonalt samarbeid	61.010	60.657	353	-608
	i. Herav kontorene[1]	16.108	16.015	93	-161
	c. Nordisk Ministerråds fellesaktiviteter og sekretariatet	113.713	113.051	662	-1.129
	i. Herav sekretariatet (NMRS)	80.903	80.433	470	-804
2.	*MR Utdanning og forskning*	*222.086*	*221.338*	*748*	*1.208*
	a. Generelle forsknings- og utdanningsinitiativer	4.463	3.427	1.036	966
	b. Politikkutvikling mv.	15.460	15.954	-494	-738
	c. Mobilitets- og nettverksprogrammer	85.033	81.510	3.523	2.184
	d. NordForsk (institusjon)	96.789	100.224	-3.435	-1.002
	e. Øvrig forskning	20.341	20.223	118	-202
3.	*MR Sosial- og helsepolitikk*	*41.799*	*43.290*	*-1.491*	*-1.433*
	i. Herav Nordens Välfärdcenter (institusjon)	19.247	19.661	-414	0
4.	*MR Kultur*	*181.622*	*176.797*	*4.825*	*2.232*
	a. Generelle kultursatsninger	56.002	51.637	4.365	3.483
	b. Barn og unge	6.381	6.344	37	-63
	c. Film og media	32.410	32.222	188	-322
	d. Kunstområdet	31.944	31.760	184	-318
	e. Nordiske kulturhus (institusjoner)	48.156	48.144	12	-481
	f. Andre kultursatsninger	6.729	6.690	39	-67
5.	*MR Fiskeri og havbruk, jordbruk, næringsmidler og skogbruk*	*42.125*	*42.164*	*-39*	*78*
	a. Fiskeri	6.611	6.512	99	-5
	b. Jord- og skogbruk	28.588	28.823	-235	95
	i. Herav NordGen (institusjon)	20.937	21.409	-472	-21
	c. Næringsmidler	6.926	6.829	97	-12
6.	*MR Likestilling*	*9.376*	*9.322*	*54*	*-93*

	Budsjett	Budsjett	Differanse	
	2019	2018	Nom.	Korr.
7. MR Bærekraftig vekst	*129.593*	*132.402*	*-2.809*	*-1.324*
a. Næring	84.763	86.557	-1.794	-366
i. Herav Nordic Innovation (institusjon)	67.589	69.653	-2.064	-366
b. Energi	12.407	13.213	-806	-632
i. Herav Nordisk Energiforskning (institusjon)	9.052	9.279	-227	0
c. Regional	32.423	32.632	-209	-326
i. Herav Nordregio (institusjon)	10.545	10.881	-336	-109
8. MR Miljø og klima	*47.180*	*46.402*	*778*	*36*
9. MR Arbeidsliv	*14.373*	*14.292*	*81*	*-143*
i. Herav NIVA (institusjon)	3.562	3.508	54	0
10. MR Økonomi- og finanspolitikk	*1.607*	*1.598*	*9*	*-16*
11. MR Lovsamarbeid	*1.205*	*1.198*	*7*	*-12*
Totalt nordisk budsjett	*956.679*	*950.862*	*5.817*	*0*

[1] Ministerrådets kontorer i Estland, Latvia, Litauen og Nordvestrussland

Vedlegg 2

Relevante nettsider

Den nordiske investeringsbanken (NIB)	www.nib.int
Europaportalen	www.regjeringen.no/europaportalen
Foreningen Norden	www.norden.no
Grensetjenesten - Morok6ulien	www.gtm.nu
Info Norden (informasjonstjenesten til Nordisk ministerråd)	www.norden.org/no/info-norden
NordForsk	www.nordforsk.org
Nordic Innovation	www.nordicinnovation.org
Nordisk atlanterhavssamarbeid (NORA)	www.nora.fo
Nordisk energiforskning	www.nordicenergy.org
Nordisk film og TV-fond	www.nordiskfilmogtvfond.com
Nordisk genresurssenter (NordGen)	www.nordgen.org
Nordisk informasjon for kunnskap om kjønn (NIKK)	www.nikk.no
Nordisk informasjonssenter for medie- og kommunikasjonsforskning (NORDICOM)	www.nordicom.gu.se
Nordisk institutt for Asiastudier (NIAS)	www.nias.ku.dk
Nordisk institutt for odontologiske materialer (NIOM)	www.niom.no
Nordisk institutt for sjørett (NIfS)	www.jus.uio.no/nifs
Nordisk institutt for teoretisk fysikk (NORDITA)	www.nordita.org
Nordisk institusjon for videreutdannelse innen arbeidsmiljøområdet (NIVA)	www.niva.org
Nordisk internettportal om trygdeytelser i Norden	www.nordsoc.org/no
Nordisk journalistsenter	www.njc.dk
Nordisk komité for jordbruks- og matvareforskning (NKJ)	www.nordicagriresearch.org
Nordisk kulturfond	www.nordiskkulturfond.org
Nordisk miljøfinansieringsselskap (NEFCO)	www.nefco.org
Nordisk ministerråd	www.norden.org/no/nordisk-ministerraad
Nordisk nettverk for voksnes læring	www.nvl.org

Nordisk prosjekteksportfond (Nopef)	www.nopef.com
Nordisk råd	www.norden.org/no/nordisk-raad
Nordisk skatteportal	www.nordisketax.net
Nordisk språkkoordinasjon	www.sprogkoordinationen.org
Nordisk utviklingsfond (NDF)	www.ndf.si
Nordplus	www.nordplusonline.org
Nordregio	www.nordregio.se
Samarbeid mellom nordiske kartverk	www.kartverket.no/en/about-the-norwegian-mapping-authority/centre-for-property-rights-and-development/News/nordic-mapping-authorities-strengthening-cooperation

Bestilling av publikasjoner

Departementenes sikkerhets- og serviceorganisasjon
www.publikasjoner.dep.no
Telefon: 22 24 00 00

Publikasjonene er også tilgjengelige på
www.regjeringen.no

Omslagsbilde: NTB/Scanpix

Trykk: 07 Media AS – 04/2019